

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (virspalāta)

2018. gada 6. martā*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – LESD 63. pants – Kapitāla brīva aprīte –
Lauksaimniecības zemes *ususfructus* lietojuma tiesības – Valsts tiesiskais regulējums, ar kuru iespēja
iegūt šādas tiesības tiek rezervēta tikai lauksaimniecības zemes īpašnieka tuvu radniekiem un bez
kompensācijas tiek izbeigtas juridisko vai fizisko personu, kas nevar pierādīt tuvas radniecības saites ar
minēto īpašnieku, iepriekš iegūtās tiesības

Apvienotās lietas C-52/16 un C-113/16

par lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu saskaņā ar LESD 267. pantu, ko *Szombathelyi
Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság* (Sombathejas Administratīvo un darba lietu tiesa, Ungārija)
iesniedza ar 2016. gada 25. janvāra un 8. februāra lēmumiem, kas Tiesā reģistrēti attiecīgi 2016. gada
29. janvārī un 26. februārī, tiesvedībā

“SEGRO” Kft.

pret

Vas Megyei Kormányhivatal Sárvári Járási Földhivatala (C-52/16),

un

Günther Horváth

pret

Vas Megyei Kormányhivatal (C-113/16).

TIESA (virspalāta)

šādā sastāvā: priekšsēdētājs K. Lēnartss [*K. Lenaerts*], priekšsēdētāja vietnieks A. Ticano [*A. Tizzano*],
palātu priekšsēdētāji R. Silva de Lapuerta [*R. Silva de Lapuerta*], M. Ilešičs [*M. Ilešič*], E. Levits,
K.G. Fernlunds [*C. G. Fernlund*] un K. Vajda [*C. Vajda*], tiesneši Ž. K. Bonišo [*J.-C. Bonichot*],
A. Arabadžijevs [*A. Arabadjiev*], K. Toadere [*C. Toader*], A. Prehala [*A. Prechal*] (referente), S. Rodins
[*S. Rodin*] un F. Biltšens [*F. Biltgen*],

ģenerālvokāts: H. Saugmandsgors Ēe [*H. Saugmandsgaard Øe*],

sekretārs: I. Illēši [*I. Illéssy*], administrators,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2017. gada 7. marta tiesas sēdi,

* Tiesvedības valoda – ungāru.

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

- Ungārijas valdības vārdā – *M. Z. Fehér* un *G. Koós*, kā arī *M. M. Tátrai*, pārstāvji,
- Itālijas valdības vārdā – *G. Palmieri*, pārstāve, kurai palīdz *P. Garofoli, avvocato dello Stato*,
- Austrijas valdības vārdā – *C. Pesendorfer*, pārstāve,
- Portugāles valdības vārdā – *L. Inez Fernandes* un *M. Figueiredo*, kā arī *M. J. Castello-Branco*, pārstāvji,
- Eiropas Komisijas vārdā – *L. Havas* un *L. Malferrari*, kā arī *E. Montaguti*, pārstāvji,

noklausījusies ģenerālvokāta secinājumus 2017. gada 31. maija tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt LESD 49. un 63. pantu, kā arī Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 17. un 47. pantu.
- 2 Šie lūgumi tika iesniegti saistībā ar strīdu starp, pirmkārt, “*SEGRO*” Kft. un *Vas Megyei Kormányhivatal Sárvári Járás Földhivatala* (Vašas meģes administratīvie dienesti (Šārvāras apgabala Zemesgrāmatu nodaļa), Ungārija) un, otrkārt, *Günter Horváth* un *Vas Megyei Kormányhivatal* (Vašas meģes administratīvie dienesti, Ungārija) par lēmumiem attiecībā uz to lauksaimniecības zemes, kuru īpašnieki bija attiecīgi *SEGRO* un *G. Horváth*, *ususfructus* lietojuma tiesību svītrošanu no zemesgrāmatas.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

- 3 Akta par Čehijas Republikas, Igaunijas Republikas, Kipras Republikas, Latvijas Republikas, Lietuvas Republikas, Ungārijas Republikas, Maltas Republikas, Polijas Republikas, Slovēnijas Republikas un Slovākijas Republikas pievienošanās Eiropas Savienībai nosacījumiem un pielāgojumiem Līgumos, kas ir Eiropas Savienības pamatā (OV 2003, L 236, 33. lpp.; turpmāk tekstā – “2003. gada Pievienošanās akts”), X pielikuma nosaukums ir “Pievienošanās akta 24. pantā minētais saraksts: Ungārija”. Šī pielikuma 3. nodaļas “Brīva kapitāla aprīte” 2. punktā ir noteikts:

“Neskarot pienākumus, kas noteikti Līgumos, uz kuriem balstās Eiropas Savienība, Ungārija var septiņus gadus no pievienošanās dienas paturēt spēkā tādus aizliegumus attiecībā uz lauksaimniecības zemes iegādi, kas šā Akta parakstīšanas dienā paredzēti Ungārijas tiesību aktos un kas attiecas uz fiziskām personām, kuras nav Ungārijas iedzīvotāji vai pilsoņi, un uz juridiskām personām. Attiecībā uz lauksaimniecības zemes iegādi dalībvalstu pilsoņiem vai juridiskām personām, kas izveidotas saskaņā ar citas dalībvalsts tiesību aktiem, nekādā gadījumā nedrīkst piemērot noteikumus, kas ir nelabvēlīgāki par noteikumiem, kuri ir spēkā Pievienošanās līguma parakstīšanas dienā. [..]”

Uz citu dalībvalstu pilsoņiem, kas vēlas veikt uzņēmējdarbību kā pašnodarbināti zemnieki un dzīvot Ungārijā un kas vismaz trīs gadus pēc kārtas likumīgi dzīvojuši un kā zemnieki aktīvi darbojušies Ungārijā, neattiecinā šā panta iepriekšējās daļas noteikumus un jebkādus noteikumus un procedūras, ko neattiecinā uz Ungārijas pilsoņiem.

[..]

Ja ir pietiekami pierādījumi par to, ka pēc pārejas posma beigām būs nopietni traucējumi vai šādu traucējumu rašanās iespējamība Ungārijas lauksaimniecības zemju tirgū, Komisija pēc Ungārijas lūguma lemj par pārejas laikposma pagarināšanu par ne vairāk kā trim gadiem.”

- 4 Ar Komisijas Lēmumu 2010/792/ES (2010. gada 20. decembris), ar ko pagarina pārejas periodu attiecībā uz lauksaimniecības zemes iegādi Ungārijā (OV 2010, L 336, 60. lpp.), 2003. gada Pievienošanās akta X pielikuma 3. nodaļas 2. punktā ieviestais pārejas periods tika pagarināts līdz 2014. gada 30. aprīlim.

Ungārijas tiesības

- 5 *Földről szóló 1987. évi I. törvény* (1987. gada Likums Nr. I par zemi) bija paredzēts, ka ārvalstu fiziskās vai juridiskās personas var iegūt lauksaimniecības zemi īpašumā vai tās *ususfructus* lietojuma tiesības tikai ar iepriekšēju finanšu ministra atļauju.
- 6 1991. gada 27. decembra *171/1991 Korm. rendelet* (Valdības dekrēts Nr. 171), kurš stājies spēkā 1992. gada 1. janvārī, pēc tam arī *termőföldről szóló 1994. évi LV. törvény* (1994. gada Likums Nr. LV par lauksaimniecības zemi, turpmāk tekstā – “1994. gada likums”) fiziskām personām bez Ungārijas pilsonības tika liegta iespēja iegādāties šādu zemi. Turklāt ar 1994. gada likumu šādas zemes iegāde tika liegta juridiskām personām. Savukārt jebkura persona, noslēdzot līgumu, varēja brīvi iegādāties šo zemju *ususfructus* lietojuma tiesības.
- 7 1994. gada likums tika grozīts arī no 2002. gada 1. janvāra, lai izslēgtu iespēju noslēgt līgumu par lauksaimniecībā izmantojamo zemju *ususfructus* lietojuma tiesībām par labu fiziskām personām, kurām nav Ungārijas pilsonības, vai juridiskām personām.
- 8 Pēc šī likuma vēlākiem grozījumiem, kas stājušies spēkā 2013. gada 1. janvārī, līguma noslēgšana par lauksaimniecībā izmantojamo zemju *ususfructus* lietojuma tiesībām turpmāk tika atļauta tikai ar nosacījumu, ka šādi tiesības iegūst “šīs pašas ģimenes tuvs radnieks”, pretējā gadījumā šis līgums nav spēkā. Vienlaikus 1994. gada likumā tika ietverts jauns 91. panta 1. punkts, kurā bija paredzēts, ka “2033. gada 1. janvārī *ex lege* izbeigsies visas *ususfructus* lietojuma tiesības, kuras pastāvēja 2013. gada 1. janvārī un kuras, noslēdzot beztermiņa līgumu vai līgumu uz noteiktu laiku, kas beidzas pēc 2032. gada 30. decembra, tikušas piešķirtas personām, kas nav tuvi radnieki”.
- 9 *Mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvény* (2013. gada Likums Nr. CXXII par lauksaimniecības un mežu zemes apriti, turpmāk tekstā – “2013. gada Likums par lauksaimniecības zemi”) tika pieņemts 2013. gada 21. jūnijā un ir stājies spēkā 2013. gada 15. decembrī.
- 10 Minētā likuma 5. panta 13. punktā ir ietverta šāda definīcija:
““Tuvi radnieki” ir laulātie, augšupējie radnieki taisnā līnijā, adoptētie bērni, savi bērni un laulātā bērni, audžuvecāki, laulātā vecāki, kā arī brāļi un māsas.”
- 11 2013. gada Likuma par lauksaimniecības zemi 37. panta 1. punktā ir saglabāta norma, saskaņā ar kuru līguma noslēgšana par šādu zemju *ususfructus* lietojuma tiesībām ir atļauta tikai ar nosacījumu, ka tas tiek noslēgts starp šīs pašas ģimenes tuviem radniekiem, pretējā gadījumā šis līgums nav spēkā.
- 12 *Mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló 2013. évi CXXII. törvényvel összefüggő egyes rendelkezésekről és átmeneti szabályokról szóló 2013. Évi CCXII. törvény* (2013. gada Likums Nr. CCXII par dažādiem noteikumiem un pārejas pasākumiem saistībā ar 2013. gada Likumu

Nr. CXXII par lauksaimniecības un mežu zemes apriņķi; turpmāk tekstā – “2013. gada Likums par pārejas pasākumiem”) tika pieņemts 2013. gada 12. decembrī un ir stājies spēkā 2013. gada 15. decembrī.

13 Šā likuma, ar kuru tika atcelts 1994. gada likuma 91. panta 1. punkts, 108. panta 1. punktā ir noteikts:

“2014. gada 1. maijā *ex lege* izbeidzas *ususfructus* lietojuma un parastās lietošanas tiesības, kuras pastāv 2014. gada 30. aprīlī un kuras, noslēdzot beztermiņa līgumu vai līgumu uz noteiktu laiku, kas beidzas pēc 2014. gada 30. aprīļa, ir iegūtas personām, kas nav tuvi radnieki.”

14 *Ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény* (1997. gada Likums Nr. CXLI par zemesgrāmatām, turpmāk tekstā – “Zemesgrāmatu likums”) 94. pantā ir noteikts:

“1. Lai svītrotu no zemesgrāmatas *ususfructus* lietojuma un lietošanas tiesības (šī panta nolūkos turpmāk tekstā kopā – “*ususfructus* lietojuma tiesības”), kas izbeidzas saskaņā ar [2013. gada Likuma par pārejas pasākumiem] 108. panta 1. punktu, par zemesgrāmatu atbildīgā iestāde līdz 2014. gada 31. oktobrim nosūta fiziskai personai – *ususfructus* lietojuma tiesību īpašnieci – pieprasījumu 15 dienu laikā no tā saņemšanas brīža, aizpildot ministra izstrādāto veidlapu, deklarēt savu radniecības saišu esamību ar personu, kas piešķirusi *ususfructus* lietojuma tiesības, t.i., nekustamā īpašuma īpašnieku atbilstoši dokumentiem, uz kuru pamata notikusi reģistrācija zemesgrāmatā. Nedeklarēšanas noteiktajā termiņā gadījumā pieteikums apliecinājumu saņemšanai pēc 2014. gada 31. decembra netiks izskatīts.

[..]

3. Ja no deklarācijas neizriet savu radniecības saišu esamība vai ja deklarācija nav iesniegta noteiktajā termiņā, par zemesgrāmatu atbildīgā iestāde nākamajos sešos mēnešos pēc deklarācijas iesniegšanai norādītā termiņa izbeigšanās un vēlākais 2015. gada 31. jūlijā pēc savas ierosmes no zemesgrāmatas svītros *ususfructus* lietojuma tiesības.

[..]

5. Par zemesgrāmatām atbildīgā iestāde pēc savas iniciatīvas vēlākais 2014. gada 31. decembrī uzsāk svītrot no zemesgrāmatas *ususfructus* lietojuma tiesības, kas bijušas reģistrētas tādu juridisko personu un struktūru labā, kurām nav juridiskas personas statusa, bet kuras var iegūt zemesgrāmatā iekļaujamas tiesības, kuras ir izbeigtas, piemērojot [2013. gada Likuma par pārejas pasākumiem] 108. panta 1. punktu.”

Pamatlietas un prejudiciālie jautājumi

Lietā C-52/16

15 *SEGRO* ir komercsabiedrība, kuras juridiskā adrese ir Ungārijā un kuras akcionāri ir fiziskas personas – Vācijā dzīvojoši citu dalībvalstu valstspiederīgie.

16 *SEGRO* ir ieguvusi *ususfructus* lietojuma tiesības uz diviem lauksaimniecības zemes gabaliem, kas atrodas Ungārijā. Šīs tiesības ir ierakstītas zemesgrāmatā. No Ungārijas valdības rakstveida apsvērumiem konkrēti izriet, ka šīs tiesības ir iegūtas pirms 2002. gada 1. janvāra un ierakstītas šajā reģistrā tā paša gada 8. janvārī.

- 17 Ar diviem 2014. gada 10. un 11. septembra lēmumiem [*Vas Megyei Kormányhivatal Sárvári Járásí Földhivatala*] Vašas meģes administratīvie dienesti (Šārvāras apgabala Zemesgrāmatu nodaļa) svītvoja šīs *ususfructus* lietojuma tiesības no minētās zemesgrāmatas, pamatojoties uz 2013. gada Likuma par pārejas pasākumiem 108. panta 1. punktu un Zemesgrāmatu likuma 94. panta 5. punktu.
- 18 Savas prasības, ko *SEGRO* cēlusi *Szombathelyi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság* (Sombathejas Administratīvo un darba lietu tiesa, Ungārija), pamatojumam tā tostarp apgalvoja, ka ar šīm normām tiekot pārkāpts gan Ungārijas Pamatlikums, gan Savienības tiesības.
- 19 Šī tiesa vērsās *Alkotmánybíróság* (Konstitucionālā tiesa, Ungārija) ar pieteikumiem, lūdzot, pirmkārt, konstatēt 2013. gada Likuma par pārejas pasākumiem 108. panta 1. punkta un Zemesgrāmatu likuma 94. panta 5. punkta neatbilstību konstitūcijai, ciktāl ar šīm normām tiekot izbeigtas iepriekš nostiprinātās *ususfructus* lietojuma tiesības un noteikta to svītrosana no zemesgrāmatas, un, otrkārt, aizliegt šo normu piemērošanu šajā lietā.
- 20 2015. gada 21. jūlija spriedumā Nr. 25 *Alkotmánybíróság* (Konstitucionālā tiesa) noraidīja šos pieteikumus.
- 21 Iesniedzējtiesa paskaidro, ka šajā spriedumā *Alkotmánybíróság* (Konstitucionālā tiesa) tomēr konstatēja, ka Ungārijas Pamatlikums ir pārkāpts tādēļ, ka likumdevējs attiecībā uz 2013. gada Likuma par pārejas pasākumiem 108. panta piemērošanas rezultātā zaudētajām *ususfructus* lietojuma tiesībām un lietošanas tiesībām nav pieņēmis izņēmuma noteikumus, kas ļautu saņemt kompensāciju, kura nevarētu tikt pieprasīta, pat ja tā būtu saistīta ar spēkā esošu līgumu, atbilstoši izlīgumam starp šī līguma slēdzējam pusēm. Šajā spriedumā *Alkotmánybíróság* (Konstitucionālā tiesa) turklāt aicināja likumdevēju labot šo trūkumu vēlākais līdz 2015. gada 1. decembrim. Beidzoties šim termiņam, nekādi pasākumi šai sakarā nebija veikti.
- 22 Savos rakstveida apsvērumos Ungārijas valdība šajā ziņā precizēja, ka aicinājums pieņemt likumdošanas aktu, kuru izteikusi *Alkotmánybíróság* (Konstitucionālā tiesa), attiecas tikai uz iespējamā kaitējuma, kas radies īpašniekiem bez lietojuma tiesībām, atlīdzināšanu, to darot tad, ja šāds kaitējums nav atlīdzināms atbilstoši izlīgumam starp pusēm saskaņā ar civiltiesību normām. Attiecībā uz *ususfructus* lietojuma tiesību īpašniekiem *Alkotmánybíróság* (Konstitucionālā tiesa) uzskatīja, ka civiltiesību normas ir pietiekamas, lai nodrošinātu iespējamā kaitējuma atlīdzināšanu.
- 23 *Szombathelyi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság* (Sombathejas Administratīvo un darba lietu tiesa) uzskata, ka aplūkojamās valsts tiesību normas ierobežo citu dalībvalstu, kas nav Ungārija, valstspiederīgo tiesības brīvi veikt uzņēmējdarbību un tiesības uz kapitāla brīvu apriti, jo tās varot atturēt šos valstspiederīgos no šo tiesību izmantošanas, iegūstot *ususfructus* lietojuma tiesības uz lauksaimniecības zemi, ņemot vērā, ka tie saskaras ar risku, ka viņiem šīs tiesības tiks liegtas priekšlaicīgi, pat ja tās izrietētu no spēkā esošiem līgumiem.
- 24 Attiecībā uz 2013. gada Likumā par pārejas pasākumiem izvirzītajiem mērķiem iesniedzējtiesa atkārti izvilkmus no *Alkotmánybíróság* (Konstitucionālā tiesa) 2015. gada 21. jūlija sprieduma Nr. 25, no kura tostarp izriet, ka minētais likums “pilda valsts stratēģisku mērķi, kas ir vispāratzīts un pieņemts pēc režīma maiņas un ko konstitucionāli garantē Pamatlikuma P pants, saskaņā ar kuru lauksaimniecības zeme būtībā var būt tikai to apstrādājošo personu īpašumā”. Šajā spriedumā ir piebilsts, ka “tāpat šī mērķa vārdā šajā likumā ir paredzēts, ka zemes īpašumu nevar iegādāties nākotnes investīciju nolūkā, proti, ar nodomu gūt peļņu no zemes cenas palielinājuma”, un ka “citi tiesiskās politikas mērķi, kuru rezultātā ir pieņemts likums, – kā izriet no šī likuma preambulas – tostarp bija saistīti ar lauksaimniecības zemju un mežu zemju pārdošanu un šādu zemju izmantošanu kā garantijas hipotekāro aizdevumu saņemšanai, efektīvi veicina to, lai tās izmantotu jaunizveidotās saimniecības, veidojot tik lielas lauku saimniecības, kas ļautu nodrošināt ilgtspējīgu un

konkurētspējīgas lauksaimniecības produkcijas attīstību, novēršot nekustamā īpašuma sadrumstalotības dēļ radītās kaitīgās sekas uz lauksaimniecības īpašuma struktūru un nodrošinot iespēju ikvienam lauksaimniekam mierīgi veikt savu saimniecisko darbību”.

- 25 Attiecībā it īpaši uz noteikumiem, kas tiek aplūkoti pamatlietā, iesniedzējtiesa norāda, ka no šī *Alkotmánybíróság* (Konstitucionālā tiesa) sprieduma izriet, ka “Likuma par pārejas pasākumiem 108. panta 1. punkta nepieciešamība un lietderība tika konkrēti pamatotas ar apsvērumu, ka attiecībā uz lauksaimniecības zemju īpašumu, lai pilnībā īstenotu jaunā režīma noteikto valsts stratēģisko mērķi, ar šo likumu bija jāizbeidz tādas lauksaimniecības zemju iegādes prakses tiesiskās sekas, kas bija attīstījušies kopš gandrīz divām desmitgadēm un kuras dēļ *ususfructus* lietojuma tiesības netika piemērotas funkcionāli”. Minētajā spriedumā bija precizēts, ka “jaunā režīma funkcionēšana attiecībā uz lauksaimniecības zemju īpašumtiesībām, *ususfructus* lietojuma tiesībām un parastām lietošanas tiesībām nevar iztikt bez prasībām, saskaņā ar kurām zemesgrāmatā norādītajām situācijām ir jāatspoguļo Pamatlikumam atbilstošas tiesiskās attiecības”. Līdz ar to šajā pat spriedumā ir teikts, ka “bija jāpieņem noteikumi, kas neļautu piemērot zināmas juridiskas konstrukcijas, kas ikdienā tiek sauktas par “kabatas līgumiem”, un tāvad jāparedz, ka nevar tikt turpināts īstenot tiesības vai pienākumus vai izmantot jebkādas tiesību aizsardzības līdzekļus, pamatojoties uz pastāvošām tiesiskajām attiecībām, lai apietu iepriekšējus aizliegumus un ierobežojumus īpašuma iegūšanas jomā”.
- 26 Iesniedzējtiesa uzskata, ka Ungārijas likumdevējs tomēr neesot pietiekami pierādījis aplūkoto normu nepieciešamību un samērīgumu, jo 2013. gada Likuma par pārejas pasākumiem pamatojums tostarp neesot ļāvis šajā likumā vai šajā pamatojumā identificēt pietiekami apliecinātu leģitīmu vispārējo interešu mērķi, nedz arī noteikt argumentus, lai attaisnotu *ususfructus* lietojuma tiesību nešķirotu izbeigšanu bez kompensācijas vai atbilstoša pārejas perioda, tāpat arī nepieciešamību šajā ziņā saīsināt līdz dažiem mēnešiem laikposmu, kas iepriekš bija 20 gadi, – kurā attiecīgās *ususfructus* lietojuma tiesības varēja turpināt pastāvēt līdz to izbeigšanai.
- 27 It īpaši ar juridisko prezumpciju, kas, nebūdamā skaidri formulēta attiecīgajā regulējumā, bija tomēr tā pamatā un saskaņā ar kuru visi privāttiesību līgumi, ar ko tika piešķirtas *ususfructus* lietojuma tiesības un lietošanas tiesības, bija noslēgti, lai izvairītos no iepriekš noteiktiem ierobežojumiem īpašuma iegādē, esot bijis paredzēts izbeigt iespējamus agrākos likuma pārkāpumus. Tādējādi Ungārijas likumdevējs ar likumdošanas pasākumiem esot noteicis šo līgumu spēkā neesamības iespējamās sekas, tomēr, nepamatojot šī regulējuma vispārējo interešu raksturu, esot liedzis ieinteresētajām personām iespēju pierādīt savu līgumu spēkā esamību administratīvā procesā un esot aizskāris viņu tiesības piekļūt neatkarīgai tiesai, kas noteiktas Hartas 47. pantā.
- 28 Turklāt šī tiesa uzskata, ka ar pamatlietā aplūkotajiem valsts tiesību noteikumiem ir aizskartas arī Hartas 17. pantā noteiktās tiesības uz īpašumu, it īpaši tādēļ, ka tajos, ņemot vērā, ka ieguldījums *ususfructus* lietojuma tiesībās principā ir ilgtermiņa juridisks darījums, atcelto *ususfructus* lietojuma tiesību īpašniekiem nav garantēta atbilstoša kompensācija un nav ievērots tiesiskās paļāvības aizsardzības princips.
- 29 Šādos apstākļos *Szombathelyi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság* (Sombathejas Administratīvo un darba lietu tiesa, Ungārija) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:
- “1) Vai LESD 49. un 63. pants un [Hartas] 17. un 47. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem ir pretrunā tāds dalībvalsts tiesiskais regulējums, kurā – tāpat kā pamatlietā esošajā –, neizsverot citus kritērijus, ir noteikts pienākums svītrot *ususfructus* lietojuma un parastās lietošanas tiesības uz lauksaimniecībā izmantojamo zemes īpašumu, kas ir reģistrētas uz komercsabiedrību vai tādu fizisko personu vārda, kuras nav zemes īpašuma īpašnieka tuvi radinieki, vienlaikus neparedzot zaudēto *ususfructus* lietojuma un lietošanas tiesību īpašniekiem finansiālu kompensāciju, kas, lai arī izriet no spēkā esoša līguma, nav pieprasāma izlīguma starp līgumslēdzējām pusēm ietvaros?”

- 2) Vai LESD 49. un 63. pants un [Hartas] 17. un 47. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem ir pretrunā tāds dalībvalsts tiesiskais regulējums, kurā – tāpat kā pamatlietā esošajā –, neizsverot citus kritērijus, ir noteikts pienākums svītrot *ususfructus* lietojuma un parastās lietošanas tiesības uz lauksaimniecībā izmantojamo zemes īpašumu, kas ir reģistrētas uz komercsabiedrību vai tādu fizisko personu vārda, kuras nav zemes īpašuma īpašnieka tuvi radnieki, saskaņā ar līgumiem, kas noslēgti par šādiem zemes īpašumiem pirms 2014. gada 30. aprīļa, vienlaikus paredzot zaudēto *ususfructus* lietojuma un lietošanas tiesību īpašniekiem finansiālu kompensāciju, kas, lai arī izriet no spēkā esoša līguma, nav pieprasāma izlīguma starp līgumslēdzējam pusēm ietvaros?”

Lieta C-113/16

- 30 *G. Horváth* ir Austrijas valstspiederīgais, kurš dzīvo Austrijā un pirms 2014. gada 30. aprīļa ir ieguvis *ususfructus* lietojuma tiesības uz diviem lauksaimniecības zemes gabaliem Ungārijā. Šīs tiesības ir ierakstītas zemesgrāmatā. Tiesas sēdes laikā Tiesā Ungārijas valdība precizēja, ka šis ieraksts ir veikts 1999. gada 2. novembrī.
- 31 Ar 2015. gada 12. oktobra lēmumu [*Vas Megyei Kormányhivatal*] Vašas meģes administratīvais dienests, atsaucoties uz 2013. gada Likuma par pārejas pasākumiem 108. panta 1. punktu un Zemesgrāmatu likuma 94. panta 1. un 3. punktu, šis *ususfructus* lietojuma tiesības svītvoja no zemesgrāmatas.
- 32 *G. Horváth* to pārsūdzēja *Szombathelyi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság* (Sombathejas Administratīvo un darba lietu tiesa).
- 33 Pirmkārt, šī tiesa jautā, vai, tā kā šajos valsts tiesību noteikumos ir noteikts, ka *ususfructus* lietojuma tiesību saglabāšana ir atkarīga no to īpašnieka iesniegta pierādījuma par savu radniecības saišu pastāvēšanu ar personu, kas ir nodevusi šīs tiesības un kas lielākajā daļā gadījumu ir Ungārijas valstspiederīgais, tie izraisa citu dalībvalstu, kas nav Ungārija, valstspiederīgo slēptu diskrimināciju. Tas varētu būt tā tādēļ, ka iepriekš spēkā esošajā tiesiskajā regulējumā ārvalstu fiziskajām un juridiskajām personām, kas vēlējas apsaimniekot lauksaimniecības zemi Ungārijā, bija skaidri aizliegts iegūt šādu zemi īpašumā, un ka tādējādi *ususfructus* lietojuma tiesību vai parasto lietošanas tiesību īpašnieku īpatsvars ir daudz augstāks starp citu dalībvalstu valstspiederīgajiem nekā starp Ungārijas valstspiederīgajiem.
- 34 Otrkārt, runājot par attiecīgo pasākumu nepieciešamības novērtējumu, ņemot vērā valsts likumdevēja izvirzītos mērķus, iesniedzējtiesa papildina analīzi, kuru tā veikusi lietas C-52/16 lēmumā par prejudiciālu jautājumu uzdošanu. Tādējādi tā norāda, ka, pieņemot 2013. gada Likumu par lauksaimniecības zemi un 2013. gada Likumu par pārejas pasākumiem, Ungārijas likumdevējs ir prezumējis, ka lauksaimniecības zemju *ususfructus* lietojuma tiesības, līgumi par kurām ir noslēgti starp personām, kas nav tuvi vienas ģimenes radnieki, ir jāuzskata par ieguldījumu personīgas peļņas gūšanas nolūkā. Tomēr iesniedzējtiesa uzskata, ka tuva vienas ģimenes radnieka saiknes neļauj automātiski izslēgt ar personīgas peļņas iegūšanu saistīta motīva esamību.
- 35 Šādos apstākļos *Szombathelyi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság* (Sombathejas Administratīvo un darba lietu tiesa, Ungārija) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:
- “1) Vai tāds valsts tiesiskais regulējums kā pamatlietā aplūkotais, saskaņā ar kuru, lai saglabātu lauksaimniecības zemes *ususfructus* lietojuma tiesības un parastās lietošanas tiesības, ir jāsniedz pierādījums par tuvām radniecības saiknēm ar personu, kas šādas tiesības ir ieguvusi, un saskaņā ar kuru gadījumā, ja *ususfructus* lietojuma tiesību vai parasto lietošanas tiesību īpašnieks nevar pierādīt savu radniecības saišu esamību, viņa tiesības izbeidzas *ex lege*, neizmaksājot viņam nekādu finansiālu kompensāciju, ir uzskatāms par Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. un 63. pantam pretrunā esošu ierobežojumu?”

2) Vai, ņemot vērā LESD 49. un 63. pantu, attiecīgās dalībvalsts valstspiederīgos un citu dalībvalstu valstspiederīgos faktiski vienādi ietekmē tāds dalībvalsts tiesiskais regulējums kā pamatlietā aplūkotais, saskaņā ar kuru, lai saglabātu lauksaimniecības zemes *ususfructus* lietojuma tiesības un parastās lietošanas tiesības, ir jāsniedz pierādījums par tuvām radniecības saiknēm ar personu, kas šādas tiesības ir ieguvusi, un saskaņā ar kuru gadījumā, ja *ususfructus* lietojuma tiesību vai parasto lietošanas tiesību īpašnieks nevar pierādīt savu radniecības saišu esamību, viņa tiesības izbeidzas *ex lege*, neizmaksājot viņam nekādu finansiālu kompensāciju?”

36 Ar Tiesas priekšsēdētāja 2016. gada 10. marta lēmumu lietas C-52/16 un C-113/16 rakstveida un mutvārdu procesā, kā arī sprieduma taisīšanai tika apvienotas.

Par prejudiciālajiem jautājumiem

37 Ar saviem jautājumiem, kuri ir jāizskata kopā, iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai LESD 49. un 63. pants, kā arī Hartas 17. un 47. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kāds ir pamatlietā, saskaņā ar kuru iepriekš iegūtas lauksaimniecības zemju *ususfructus* lietojuma tiesības, kuru īpašnieki nav tuvi šo zemju īpašnieka radnieki, beidzas *ex lege* un līdz ar to tiek svītrotas no zemesgrāmatas.

Par Tiesas kompetenci un prejudiciālo jautājumu pieņemamību

38 Ungārijas valdība apgalvo, pirmkārt, ka, ja *ususfructus* lietojuma tiesību līgumi tikuši noslēgti pirms 2003. gada pievienošanās līguma, tad to spēkā esamība ir atkarīga tikai no tām valsts tiesību normām, kas bija spēkā to noslēgšanas brīdī. Tādēļ Tiesas kompetencē neesot nedz izvērtēt minētās normas no Savienības tiesību viedokļa, nedz arī līdz ar to lemt par vēlāku *ususfructus* lietojuma tiesību, kuras šajā gadījumā tikušas prettiesiski iegūtas saskaņā ar pirms attiecīgās dalībvalsts pievienošanās Savienībai spēkā esošām valsts tiesībām, izbeigšanu ar normām, kas tiek aplūkotas pamatlietā.

39 Tomēr no pastāvīgās judikatūras izriet, ka, runājot par Eiropas tiesību piemērošanu jaunā dalībvalstī, Tiesa ir kompetenta tās interpretēt, sākot ar šīs dalībvalsts iestāšanās Eiropas Savienībā dienu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2006. gada 10. janvāris, *Ynos*, C-302/04, EU:C:2006:9, 36. punkts un tajā minētā judikatūra).

40 Jākonstatē, ka šajā lietā, kā izriet no rīkojumiem par prejudiciālu jautājumu uzdošanu, pamatlietā aplūkojamās *ususfructus* lietojuma tiesības pastāvēja vēl 2014. gada 30. aprīlī un ka to izbeigšana, kā arī to svītrošana no zemesgrāmatas notika, nevis piemērojot spēkā esošo tiesisko regulējumu, kas radīja sekas pirms Ungārijas pievienošanās Savienībai, bet tikai saskaņā ar pamatlietā norādītajiem noteikumiem, kuri tika pieņemti gandrīz desmit gadus pēc šīs pievienošanās.

41 Otrkārt, Ungārijas valdība apgalvo, ka uzdotie jautājumi nav pieņemami, jo tie attiecas uz 2013. gada Likuma par pārejas pasākumiem 108. pantu, bet pamatlietās tika piemērots tikai Zemesgrāmatu likuma 94. pants. Minētais 108. pants jau bija radījis visas iespējamās sekas, un iesniedzējtiesa vairs nevarēja lemt par attiecīgo *ususfructus* lietojuma tiesību pamatlietā atjaunošanu vai saglabāšanu.

42 Šajā saistībā ir jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, Tiesai un valsts tiesām sadarbojoties atbilstoši LESD 267. pantam, tikai valsts tiesai, kas izskata pamatlietu un kas ir atbildīga par pieņemamo tiesas nolēmumu, ņemot vērā lietas īpatnības, ir jānovērtē gan tas, cik lielā mērā prejudiciālais nolēmums ir nepieciešams sprieduma taisīšanai, gan arī Tiesai uzdoto jautājumu atbilstība. Līdz ar to gadījumā, ja uzdotie jautājumi ir par Savienības tiesību interpretāciju, Tiesai principā ir pienākums pieņemt nolēmumu (spriedums, 2012. gada 24. aprīlis, *Kamberaj*, C-571/10, EU:C:2012:233, 40. punkts un tajā minētā judikatūra).

- 43 Valsts tiesas iesniegto lūgumu var noraidīt tikai tad, ja ir acīmredzams, ka lūgtajai Savienības tiesību interpretācijai nav nekāda sakara ar pamatlietas faktisko situāciju vai tās priekšmetu, vai arī gadījumos, kad izvirzītā problēma ir hipotētiska vai kad Tiesai nav zināmi faktiskie un juridiskie apstākļi, kas nepieciešami, lai sniegtu noderīgu atbildi uz tai uzdotajiem jautājumiem (spriedums, 2012. gada 24. aprīlis, *Kamberaj*, C-571/10, EU:C:2012:233, 42. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 44 Šajā gadījumā 2013. gada Likuma par pārejas pasākumiem 108. panta rezultātā *ex lege* izbeidzās attiecīgās *ususfructus* lietojuma tiesības pamatlietā. Tādējādi šis pants, tāpat kā Zemesgrāmatu likuma 94. pants, ir lēmumu par svīturošanu no zemesgrāmatas pamatlietā pamatā. No tā izriet, pirmkārt, ka šajā gadījumā lūgtajai Savienības tiesību interpretācijai, kas lūgta, lai iesniedzējtiesa varētu izvērtēt valsts tiesību normu atbilstību šīm tiesībām, ir noteikta saikne ar pamatlietas priekšmetu un, otrkārt, ka uzdotie jautājumi nav hipotētiski.
- 45 Šajā ziņā, runājot par Ungārijas valdības apgalvojumu, ka iesniedzējtiesa nevarēs lemt par to *ususfructus* lietojuma tiesību saglabāšanu, kuras ir atceltas ar 2013. gada Likuma par pārejas pasākumiem 108. pantu un svītrotas atbilstoši Zemesgrāmatu likuma 94. pantam, ir jāatgādina, ka saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru uz tādiem noteikumiem kā LESD 49. un 63. pants, kas ir piemērojami tieši, var atsaukties valsts tiesā, kā rezultātā tiem pretrunā esošie valsts noteikumi nav piemērojami (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2002. gada 5. novembris, *Überseering*, C-208/00, EU:C:2002:632, 60. punkts, un 2017. gada 14. septembris, *The Trustees of the BT Pension Scheme*, C-628/15, EU:C:2017:687, 49. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 46 Tādējādi, gan valsts administratīvajām, gan tiesu iestādēm, kam savas kompetences ietvaros ir jāpiemēro Savienības tiesību normas, ir pienākums nodrošināt šo normu pilnīgu iedarbību, pēc savas iniciatīvas vajadzības gadījumā nepiemērojot jebkuru tām pretrunā esošu normu, nelūdzot vai negaidot, kad tā vispirms tiks atcelta likumdošanas kārtībā vai ar kādu citu konstitūcijā paredzētu metodi (spriedums, 2017. gada 14. septembris, *The Trustees of the BT Pension Scheme*, C-628/15, EU:C:2017:687, 54. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 47 Treškārt, Ungārijas valdība norāda, ka iesniedzējtiesa apšaubā vairākas atziņas no *Alkotmánybíróság* (Konstitucionālā tiesa) 2015. gada 21. jūlija sprieduma Nr. 25, lai gan atbilstoši Ungārijas konstitucionālajām tiesībām šīs tiesas nolēmumi ir saistoši zemākas instances tiesām.
- 48 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka atbilstoši pastāvīgajai judikatūrai valsts tiesām ir visplašākā iespēja vērsties Tiesā ar jautājumu par atbilstošo Savienības tiesību noteikumu interpretāciju un ka valsts tiesību normā nevar tikt aizliegts valsts tiesai izmantot šo iespēju. Šāda iespēja ir raksturīga LESD 267. pantā izveidotajai sadarbības sistēmai starp valsts tiesām un Tiesu, kā arī tiesas, kurai ir uzdots piemērot Savienības tiesības, funkcijām, kuras valsts tiesām ir uzticētas ar šo tiesību normu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2016. gada 5. aprīlis, *PFE*, C-689/13, EU:C:2016:199, 32. un 33. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra). Tiesa tostarp jau ir nospriedusi, ka tāda valsts tiesību noteikuma pastāvēšana, saskaņā ar kuru zemākas instances tiesām ir saistošs augstākas instances tiesas veikts tiesību novērtējums, tikai šī fakta dēļ nevar tām liegt minēto iespēju (spriedums, 2010. gada 22. jūnijs, *Melki* un *Abdeli*, C-188/10 un C-189/10, EU:C:2010:363, 42. punkts).
- 49 No visa iepriekš minētā izriet, ka ir jānoraida Ungārijas valdības norādītie argumenti, ar kuriem tā apstrīd Tiesas kompetenci izskatīt prejudiciālos jautājumus vai to pieņemamību.

Par lietas būtību

Par LESD 49. panta (brīvība veikt uzņēmējdarbību) un/vai LESD 63. panta (kapitāla brīva aprīte) piemērojamību

- 50 Pamatlietā aplūkoto valsts tiesību normu mērķis būtībā ir *ex lege* izbeigt iepriekš iegūtās lauksaimniecības zemes *ususfructus* lietojuma tiesības, ja šo tiesību īpašnieki neatbilst nosacījumiem, kas turpmāk valsts tiesību aktos noteikti *ususfructus* lietojuma tiesību iegūšanai, un līdz ar to – organizēt šādu agrāk iegūto tiesību svitrošanu no zemesgrāmatām.
- 51 Iesākumā ir jāatgādina, ka, lai gan LESD 345. pantā, uz kuru atsaucas Ungārijas valdība savos apsvērumos, ir noteikts princips par Līgumu neitralitāti attiecībā uz īpašumtiesību sistēmu dalībvalstīs, šis pants tomēr neatbrīvo dalībvalstīs pastāvošās īpašumtiesību sistēmas no LESD pamatnoteikumiem (spriedums, 2013. gada 22. oktobris, *Essent u.c.*, no C-105/12 līdz C-107/12, EU:C:2013:677, 29. un 36. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra, un atzinums, 2017. gada 16. maijs, 2/15 (Brīvās tirdzniecības nolīgums ar Singapūru), EU:C:2017:376, 107. punkts). Tādējādi, lai gan ar šo pantu netiek apstrīdētas dalībvalstu tiesības ieviest zemes īpašuma iegūšanas sistēmu, kurā ir paredzēti īpaši pasākumi, ko piemēro darījumiem ar lauksaimniecības un meža zemi, šāda sistēma nevar neaptvert tostarp nediskriminācijas normu, nedz arī normas par brīvību veikt uzņēmējdarbību un kapitāla aprītes brīvību (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2003. gada 23. septembris, *Ospelt un Schlössle Weissenberg*, C-452/01, EU:C:2003:493, 24. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 52 Turklāt, tā kā prejudiciālie jautājumi vienlaicīgi attiecas gan uz Līguma normām par brīvību veikt uzņēmējdarbību, gan uz normām par kapitāla brīvu aprīti, ir svarīgi noteikt, uz kuru brīvību pamatlieta attiecas (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2014. gada 5. februāris, *Hervis Sport- és Divatkereskedelmi*, C-385/12, EU:C:2014:47, 20. punkts).
- 53 Lai to izdarītu, ir jāņem vērā attiecīgā valsts tiesiskā regulējuma mērķis (spriedums, 2014. gada 5. februāris, *Hervis Sport- és Divatkereskedelmi*, C-385/12, EU:C:2014:47, 21. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 54 Runājot par tādu tiesisko regulējumu, kāds ir pamatlietā, kura mērķis ir precizēts šī sprieduma 50. punktā, ir jāatgādina, ka tiesības iegādāties, izmantot un atsavināt nekustamu īpašumu citas dalībvalsts teritorijā, kas ir brīvības veikt uzņēmējdarbību nepieciešams papildinājums, kad tās tiek īstenotas, rada kapitāla brīvu aprīti (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2007. gada 25. janvāris, *Festersen*, C-370/05, EU:C:2007:59, 22. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 55 Tādējādi, lai gan pie šī tiesiskā regulējuma *a priori* var piederēt abas pamatbrīvības, kuras norāda iesniedzējtiesa, tomēr pamatlietai raksturīgajā kontekstā no šī tiesiskā regulējuma izrietošie iespējamie brīvību veikt uzņēmējdarbību ierobežojumi ir kapitāla brīvas aprītes ierobežošanas neizbēgamas sekas, un līdz ar to šo tiesību aktu autonoma pārbaude no LESD 49. panta viedokļa nav pamatota (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2009. gada 17. septembris, *Glaxo Wellcome*, C-182/08, EU:C:2009:559, 51. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 56 Kapitāla aprīte ietver darījumus, ar kuriem nerezidenti izdara ieguldījumus nekustamā īpašumā dalībvalsts teritorijā, kā tas izriet no Padomes Direktīvas 88/361/EEK (1988. gada 24. jūnijs) par [EK] līguma 67. panta īstenošanu [pants atcelts ar Amsterdamas līgumu] (OV 1988, L 178, 5. lpp.) I pielikumā minētās kapitāla aprītes tipu nomenklatūras, šai nomenklatūrai pašai piemītot norādošai vērtībai, kuru tā saglabājusi attiecībā uz kapitāla aprītes jēdziena definēšanu (spriedums, 2007. gada 25. janvāris, *Festersen*, C-370/05, EU:C:2007:59, 23. punkts un tajā minētā judikatūra).

- 57 Pie šī jēdziena pieder tostarp ieguldījumi nekustamajā īpašumā saistībā ar lauksaimniecības zemju *ususfructus* lietojuma tiesību iegādi, ko apliecina it īpaši Direktīvas 88/361 I pielikuma paskaidrojošajās piezīmēs ietvertais precizējums, ka viena no ieguldījumu nekustamā īpašumā kategorijām, uz ko attiecas šī direktīva, ir *ususfructus* lietojuma tiesību iegūšana uz apbūvētu un neapbūvētu zemi.
- 58 Šajā gadījumā lietā C-113/16 nav strīda, ka pamatlieta attiecas uz Austrijas valstspiederīgo, kas nav rezidents Ungārijā un kas ar līgumu ir iegādājies *ususfructus* lietojuma tiesības uz lauksaimniecības zemi šajā dalībvalstī, kuras viņam pēc tam ir izbeigtas tādēļ, ka tikušas pieņemtas pamatlietā aplūkojamās valsts tiesību normas. Līdz ar to uz šo situāciju attiecas kapitāla brīva aprīte.
- 59 Tāpat ir ar situāciju, kas ir raksturīga lietai C-52/16. Lai gan, protams, nav strīda par to, ka šajā lietā aplūkojamās *ususfructus* lietojuma tiesības iegādājās Ungārijā izveidota komercsabiedrība, no lēmumā par prejudiciālu jautājumu uzdošanu ietvertās informācijas izriet arī tas, ka šo sabiedrību ir izveidojušas citā dalībvalstī dzīvojošas fiziskas personas. Kā atgādinājis ģenerālvokāts secinājumu 55. punktā, pat ja nekustamā īpašuma iegādi veic juridiska persona, kas izveidota šī īpašuma atrašanās vietas dalībvalstī, uz nerezidentu veiktu nekustamā īpašuma iegādi var būt attiecināma kapitāla brīva aprīte (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2003. gada 11. decembris, *Barbier*, C-364/01, EU:C:2003:665, 58. un 59. punkts, kā arī 2009. gada 1. oktobris, *Woningstichting Sint Servatius*, C-567/07, EU:C:2009:593, 12., 13., 19., 20. un 39. punkts).
- 60 No tā izriet, ka pamatlietā aplūkojamais tiesiskais regulējums ir jāizskata tikai no kapitāla brīvas aprītes viedokļa.

Par kapitāla brīvas aprītes ierobežojuma esamību

- 61 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru LESD 63. panta 1. punktā principā ir aizliegti ierobežojumi kapitāla brīvai aprītei starp dalībvalstīm (spriedums, 2013. gada 22. oktobris, *Essent* u.c., no C-105/12 līdz C-107/12, EU:C:2013:677, 39. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 62 Šajā lietā ir jākonstatē, ka jau ar savu mērķi vien tāds tiesiskais regulējums kā pamatlietā, kurā ir paredzēts izbeigt lauksaimniecības zemju *ususfructus* lietojuma tiesības, kuras iegūtas, noslēdzot līgumu, un kas ietver tādas tiesības, kas ir iegūtas, īstenojot tiesības uz kapitāla brīvu aprīti, tikai šī apstākļa dēļ vien ierobežo minēto brīvību. Iesniedzējtiesas otrajā jautājumā lietā C-52/16 paredzētā iespējamā kompensējošā pasākuma noteikšana attiecībā uz personām, kurām pēc šādu tiesību iegādes ar šo tiesisko regulējumu tās tikušas izbeigtas, neietekmē šo konstatējumu.
- 63 Minētais tiesiskais regulējums liedz ieinteresētajām personām iespēju turpināt izmantot to iegādātās tiesības, tostarp tām liedzot apsaimniekot attiecīgās lauksaimniecības zemes mērķiem, kādiem tika iegādātas šīs tiesības, kā arī iespēju tās atsavināt.
- 64 Tā pamatlietā aplūkots tiesiskais regulējums, liedzot kapitāla brīvas aprītes izmantotājiem – to dalībvalstu valstspiederīgajiem, kas nav Ungārija, – izmantot īpašumu, kurā tie ir veikuši kapitāla ieguldījumus, ir šķērslis šai brīvajai aprītei.
- 65 Turklāt, kā izriet no pastāvīgās judikatūras, tādi ar LESD 63. panta 1. punktu aizliegti pasākumi kā kapitāla aprītes ierobežojumi tostarp ietver pasākumus, kas attur minētās dalībvalsts nerezidentus veikt ieguldījumus tajā (spriedumi, 2007. gada 25. janvāris, *Festersen*, C-370/05, EU:C:2007:59, 24. punkts un tajā minētā judikatūra, kā arī 2009. gada 1. oktobris, *Woningstichting Sint Servatius*, C-567/07, EU:C:2009:593, 21. punkts).
- 66 No tā izriet, ka tāds valsts tiesiskais regulējums kā pamatlietā ir LESD 63. pantā garantētās pamatbrīvības ierobežojums.

- 67 Attiecībā uz jautājumu, vai minētais tiesiskais regulējums turklāt ir jāuzskata par diskriminējošu, kas ir jautājums, par kuru lietā C-113/16 ir uzdots otrais jautājums, ir jānorāda, tāpat kā to darījis ģenerālvokāts secinājumu 72. punktā, ka prasība, kas attiecas – kā šajā lietā – uz tuvu radniecisku saikņu pastāvēšanu starp *ususfructus* lietojuma tiesību īpašnieku un lauksaimniecības zemes īpašnieku, ir kritērijs, kurš šķiet esam neatkarīgs no *ususfructus* lietojuma tiesību īpašnieka valstiskās piederības un kapitāla izcelsmes, kam līdz ar to nav tieši diskriminējoša rakstura.
- 68 To pasakot, ir svarīgi norādīt, pirmkārt, ka šī kritērija izpildes iespēja citu dalībvalstu valstspiederīgajiem, kas ir ieguvuši šādas *ususfructus* lietojuma tiesības, ir samērā niecīga.
- 69 Proti, šī sprieduma 5. un 6. punktā aprakstītā valsts tiesiskā regulējuma konteksts, kā arī Pievienošanās aktā paredzētie un šī paša sprieduma 3. un 4. punktā atgādinātie pārejas pasākumi, no kuriem izriet, ka uz tādu personu veiktu lauksaimniecības zemes iegādi, kurām nav Ungārijas pilsonības, ļoti daudzus gadus attiecās vispirms iepriekšējas atļaujas saņemšanas sistēma un pēc tam aizlieguma sistēma, var būt samazinājuši iespēju, ka šāda zeme kļūs par ārvalstnieku īpašumu, un līdz ar to – iespējamību, ka ārvalstnieks – šādas zemes *ususfructus* lietojuma tiesību īpašnieks – atbildīs prasībām par tuvām radniecības saiknēm ar zemes īpašnieku.
- 70 Otrkārt, tādēļ, ka personām bez Ungārijas pilsonības vienīgā iespēja iegādāties faktiskas īpašumtiesības uz Ungārijā esošām lauksaimniecības zemēm laikā no 1992. gada līdz 2002. gadam bija tieši iegādāties šo zemju *ususfructus* lietojuma tiesības, palielinājās citu dalībvalstu valstspiederīgo, kas iegādājās šo zemju *ususfructus* lietojuma tiesības, skaits.
- 71 Rakstveida apsvērumos Ungārijas valdība, protams, šajā ziņā ir norādījusi, ka *ususfructus* lietojuma un lietošanas tiesību izbeigšana, kas izrietēja no 2013. gada Likuma par pārejas pasākumiem 108. panta 1. punkta, esot skārusi vairāk nekā 100 000 tiesību īpašnieku, no kuriem tikai 5058 esot bijuši citu dalībvalstu, kas nav Ungārija, vai trešo valstu valstspiederīgie.
- 72 Tomēr, pieņemot, ka iesniedzējtiesa, kuras kompetencē ietilpst šāda novērtēšana, konstatē, ka šie skaitliskie dati nav apstrīdami, šis apstāklis vien neliek apšaubīt to, ka pamatlietā aplūkojamais tiesiskais regulējums ir nelabvēlīgs tieši citu dalībvalstu valstspiederīgajiem salīdzinājumā ar Ungārijas valstspiederīgajiem.
- 73 Šādas nelabvēlīgas ietekmes iespējamā pastāvēšana ir jāizvērtē, grupu, ko veido citu dalībvalstu, kas nav Ungārija, valstspiederīgie, kuriem tieši vai netieši pieder lauksaimniecības zemes *ususfructus* lietojuma tiesības, salīdzinot ar grupu, kurā ietilpst Ungārijas valstspiederīgie, kuriem tieši vai netieši pieder šādas *ususfructus* lietojuma tiesības, un nosakot proporciju, kādu katrā no šīm grupām ietekmējusi notikusī tiesību izbeigšanās. Taču, ņemot vērā šī sprieduma 68.–70. punktā minētos elementus, šķiet ticami, ka pirmo no šīm grupām minētais pasākums ir skāris acīmredzami lielākā apmērā nekā otro grupu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 1999. gada 9. februāris, *Seymour-Smith* un *Perez*, C-167/97, EU:C:1999:60, 59. punkts).
- 74 Šādos apstākļos šķiet, ka pamatlietā aplūkojamais tiesiskais regulējums ir nelabvēlīgs citu dalībvalstu, kas nav Ungārija, valstspiederīgajiem – bet tas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai – un ka tādejādi tas var slēpt sevī netiešu diskrimināciju *ususfructus* lietojuma tiesību īpašnieka valstspiederības dēļ vai kapitāla izcelsmes dēļ.
- 75 Tomēr nav izslēgts, ka no minētā tiesiskā regulējuma izrietošs kapitāla brīvas aprites šķērslis, kurš ir norādīts šī sprieduma 62.–66. punktā, pat ja tas ir netieši diskriminējošs, vajadzības gadījumā varētu būt attaisnojams.

Par kapitāla brīvas aprites ierobežojuma attaisnojumu

- 76 Kā izriet no Tiesas pastāvīgās judikatūras, tādi pasākumi kā pamatlīdētā, ar kuriem tiek ierobežota kapitāla aprites brīvība un par kuriem ir ticams, ka tiem ir netieša diskriminējoša iedarbība, ir pieņemami tikai ar nosacījumu, ka tie var tikt attaisnoti ar primāriem vispārējo interešu apsvērumiem, pamatojoties uz objektīviem apsvērumiem, kas nav atkarīgi no attiecīgā kapitāla izcelsmes, un ka tie atbilst samērīguma principam, saskaņā ar kuru tiem ir jābūt piemērotiem attiecīgā mērķa sasniegšanai un tie nedrīkst pārsniegt tā sasniegšanai vajadzīgo (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2007. gada 25. oktobris, *Geurts* un *Vogten*, C-464/05, EU:C:2007:631, 24. punkts, un 2014. gada 5. februāris, *Hervis Sport- és Divatkereskedelmi*, C-385/12, EU:C:2014:47, 41. un 42. punkts).
- 77 Tādā pat veidā šādi pasākumi var tikt attaisnoti ar LESD 65. pantā minētajiem iemesliem, ja tie atbilst minētajam samērīguma principam (spriedums, 2009. gada 1. oktobris, *Woningstichting Sint Servatius*, C-567/07, EU:C:2009:593, 25. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 78 Šajā ziņā svarīgi ir arī atgādināt, ka valsts tiesiskais regulējums var nodrošināt izvīrītā mērķa sasniegšanu tikai tad, ja tas patiešām atbilst rūpēm to sasniegt saskanīgi un sistemātiski (spriedums, 2016. gada 26. maijs, Komisija/Griekija, C-244/15, EU:C:2016:359, 35. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 79 Visbeidzot, kaut arī vienīgi valsts tiesas kompetencē ir veikt faktisko apstākļu novērtēšanu un interpretēt valsts tiesību normas, nosakot, vai šajā gadījumā tās atbilst šīm prasībām, Tiesas, kurai ir jāsniedz lietderīgas atbildes prejudiciālā nolēmuma procedūrā, kompetencē ir sniegt norādes, ievērojot tai pamatlīdētā iesniegtos materiālus, kā arī tajā sniegtos rakstveida un mutvārdu paskaidrojumus, kuri valsts tiesai ļautu pieņemt nolēmumu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2014. gada 17. jūlijs, *Leone*, C-173/13, EU:C:2014:2090, 56. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 80 Šajā gadījumā Ungārija ir norādījusi, ka pamatlīdētā aplūkojamais tiesiskais regulējums ir attaisnots attiecīgi ar Tiesas judikatūrā atzītiem primāriem vispārējo interešu apsvērumiem, proti, šajā gadījumā – ar vispārējo interešu mērķi saistībā ar lauksaimniecības zemēm, un ar LESD 65. pantā minētajiem iemesliem. Runājot par šo pantu, minētā valdība precīzāk atsauca, pirmkārt, uz vēlmi sodīt par valsts tiesiskā regulējuma pārkāpumiem valūtas maiņas kontroles jomā un, otrkārt, – sabiedriskās kārtības ietvaros – uz cīņu ar ļaunprātīgas iegādes praksi.

– *Par tāda attaisnojuma esamību, kurš pamatots ar vispārēju interešu mērķi saistībā ar lauksaimniecības zemju apsaimniekošanu*

- 81 Ungārijas valdība, atsaucoties uz apsvērumiem *Alkotmánybíróság* (Konstitucionālā tiesa) 2015. gada 21. jūlija spriedumā Nr. 25, kas ir atkārtoti šī sprieduma 24. punktā, norāda, ka tiesiskajam regulējumam pamatlīdētā, nosakot, ka turpmāk lauksaimniecības zemju *ususfructus* lietojuma tiesību iegūšana un šādu tiesību saglabāšana būs atkarīga no nosacījuma, ka *ususfructus* lietojuma tiesību īpašnieks ir tuvs šī attiecīgā īpašuma īpašnieka radnieks, ir vispārējo interešu mērķis. Tādējādi šis tiesiskais regulējums esot paredzēts, lai rezervētu lauksaimniecības zemju īpašumtiesības personām, kuras tās apsaimnieko, un neļautu iegādāties šīs zemes iegādi spekulatīviem mērķiem, kā arī lai atļautu jauniem uzņēmumiem tās izmantot, atvieglotu tāda izmēra īpašumu radīšanu, kas ļauj izveidot ilgtspējīgu un konkurētspējīgu lauksaimniecisko ražošanu, un novērstu lauksaimniecības fondu sadrumstalotību, kā arī lai novērstu aizbraukšanu no laukiem un lauku reģionu depopulāciju.
- 82 Šajā ziņā Tiesa ir piekritusi, ka ar valsts tiesisko regulējumu var tikt ierobežota kapitāla brīva aprīte tādu mērķu vārdā, ar kuriem tiek mēģināts saglabāt lauksaimniecībā izmantojamo zemes gabalu tiešu apsaimniekošanu un nodrošināt, lai lauksaimniecībā izmantojamās īpašumus pārsvarā apdzīvotu un izmantotu to īpašnieki, kā arī teritorijas labiekārtošanas nolūkā saglabāt pastāvīgu iedzīvotāju skaitu lauku vidē un veicināt racionālu pieejamo zemes gabalu izmantošanu, cīnoties pret milzīgu

pieprasījumu pret zemi. Turklāt šie mērķi atbilst kopējās lauksaimniecības politikas mērķiem, ar kuru atbilstoši LESD 39. panta 1. punkta b) apakšpunktam ir iecerēts “panākt pietiekami augstu dzīves līmeni lauku iedzīvotājiem [...]” un kuras izveidē saskaņā ar LESD 39. panta 2. punkta a) apakšpunktu ir jāņem vērā “lauksaimniecības īpatnības, ko rada lauksaimniecības sociālā struktūra un dažādu lauksaimniecības reģionu struktūras un dabas apstākļu atšķirības” (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2007. gada 25. janvāris, *Festersen*, C-370/05, EU:C:2007:59, 27. un 28. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).

- 83 Tas pats ir spēkā attiecībā uz mērķiem saglabāt tādu zemes īpašuma sadali, kas ļauj attīstīt ilgtspējīgas saimniecības un saprātīgi izmantot platību un ainavas (spriedums, 2003. gada 23. septembris, *Ospelt un Schlössle Weissenberg*, C-452/01, EU:C:2003:493, 39. punkts).
- 84 Tomēr šajā lietā, kā tas tika atgādināts šī sprieduma 76. punktā, ir jāpārbauda, vai pamatlietā aplūkotais tiesiskais regulējums faktiski ir attaisnots ar objektīviem, no atbilstošā kapitāla izcelsmes neatkarīgiem apsvērumiem, vai ar to var tikt nodrošināta legītīmo vispārējo interešu mērķu sasniegšana un vai tas nepārsniedz to, kas ir nepieciešams šo mērķu sasniegšanai.
- 85 Turklāt šajā kontekstā ir jāatgādina, ka attaisnojošiem iemesliem, uz ko dalībvalsts drīkst atsaukties, ir jāpievieno atbilstoši pierādījumi par šīs valsts veiktā ierobežojošā pasākuma piemērotību vai tā piemērotības un samērīguma analīzi, kā arī precīza informācija, kas ļauj pamatot dalībvalsts argumentāciju (pēc analogijas skat. spriedumu, 2015. gada 23. decembris, *Scotch Whisky Association* u.c., C-333/14, EU:C:2015:845, 54. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra). Tādējādi, ja dalībvalsts vēlas atsaukties uz piemērotu mērķi, lai tiktu atzīts par likumīgu pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojums, kas izriet no ierobežojošā valsts pasākuma, tad tai ir jāsniedz tiesai, kura lemj par šo jautājumu, visi pierādījumi, kas tai ļautu pārliecināties, ka minētais pasākums patiešām atbilst prasībām, kuras izriet no samērīguma principa (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2010. gada 8. septembris, *Stoß* u.c., C-316/07, no C-358/07 līdz C-360/07 un no C-409/07 līdz C-410/07, EU:C:2010:504, 71. punkts).
- 86 Šajā ziņā, pirmkārt, ir jānorāda, ka tāds tiesiskais regulējums kā pamatlietā aplūkotais, kurā pastāvošas lauksaimniecības zemju *ususfructus* lietojuma tiesības ir ļauts saglabāt tikai ar nosacījumu, ka *ususfructus* lietojuma tiesību īpašniekam ir ciešas radniecības saiknes ar zemes īpašnieku, nešķiet – kā to it īpaši norādījusi Komisija un ģenerālvokāts secinājumu 111.–113. punktā – atbilstošs Ungārijas valdības norādīto mērķu sasniegšanai un tam nav nekādas tiešas saiknes ar šiem mērķiem.
- 87 Pieprasītās radniecības saiknes pastāvēšana nav tāda, kas garantētu, ka *ususfructus* lietojuma tiesību īpašnieks pats apsaimniekos šo attiecīgo īpašumu un ka tas nav iegādājies minētās *ususfructus* lietojuma tiesības tikai spekulatīviem mērķiem. Tāpat nekas neļauj uzskatīt *a priori*, ka īpašnieka radnieku lokā neietilpstoša persona, kura iegādājusies šāda zemes īpašuma *ususfructus* lietojuma tiesības, nevarēs pati to apsaimniekot un ka iegāde noteikti ir notikusi tikai spekulatīvā nolūkā bez jebkādas vēlmes apstrādāt šo īpašumu.
- 88 Turklāt no Tiesas rīcībā esošajiem lietas materiāliem arī neizriet, ka šī prasība saistībā ar tuvas radniecības saiknes pastāvēšanu starp zemes īpašnieku un *ususfructus* lietojuma tiesību īpašnieku, kas paredzēta pamatlietā aplūkotajā valsts tiesiskajā regulējumā, būtu tāda, kas veicinātu ilgtspējīgas un konkurētspējīgas lauksaimniecības atbalstu un attīstību, it īpaši novēršot zemes sadrumstalotību.
- 89 Turklāt ir jānorāda, ka prasība par tuvas radniecības saiknes pastāvēšanu pati par sevi nešķiet tāda, kas garantētu apgalvotā mērķa sasniegšanu, proti, novērst aizbraukšanu no laukiem un lauku reģionu depopulāciju. Proti, šajā gadījumā valsts likumdevēja izvēlētais kritērijs nav saistīts ar mērķi saglabāt iedzīvotāju skaitu lauku vidē, jo apstākļi, ka *ususfructus* lietojuma tiesību īpašniekam ir tuvas radniecības saiknes ar zemes īpašnieku, ne vienmēr nozīmē, ka šis *ususfructus* lietojuma tiesību īpašnieks dzīvo attiecīgās lauksaimniecības zemes tuvumā.

- 90 Otrkārt, pamatlietā aplūkotais tiesiskais regulējums katrā ziņā pārsniedz to, kas ir nepieciešams, lai sasniegtu Ungārijas valdības norādītos mērķus.
- 91 Pirmām kārtām, runājot par kompensācijas neesamību *ususfructus* lietojuma tiesību īpašniekiem, Ungārijas valdība, protams, norāda, ka šiem īpašniekiem būtu jāvar saņemt kompensāciju atbilstoši izlīgumam, kas jānoslēdz starp attiecīgajām pusēm saskaņā ar Ungārijas civiltiesībām. Tomēr ar šādu norādi vispārējās civiltiesību normās šiem tiesību īpašniekiem katrā ziņā tiek noteikts pienākums, izmantojot procedūras, kas var izrādīties ļoti ilgas un dārgas, piedzīt iespējamo atlīdzību, kuru tiem varētu būt parādā zemes īpašnieks. Proti, šīs civiltiesību normas, kuras turklāt pamatlietas tiesiskajā regulējumā vispār netiek pieminētas, neļauj nedz viegli noteikt, vai šādu procedūru noslēgumā faktiski kompensācija var tikt saņemta, nedz arī uzzināt to raksturu. Turklāt *ususfructus* lietojuma tiesību īpašniekiem nav arī garantiju, ka tie varēs saņemt pilnu kompensāciju par ciestajiem zaudējumiem, tostarp attiecīgā zemes īpašnieka, uz kura zemi attiecas *ususfructus* lietojuma tiesības, maksātnespējas gadījumā.
- 92 Otrām kārtām, šķiet, ka citi pasākumi, kas mazāk aizskar kapitāla brīvu apriti nekā pamatlietā aplūkotajā tiesiskajā regulējumā paredzētie, tika noteikti, lai nodrošinātu, ka lauku zemes *ususfructus* lietojuma tiesību pastāvēšana neizraisa ka tās īpašnieks aptur šīs zemes apsaimniekošanu vai ka šādu tiesību iegūšana tiek veikta tikai spekulatīvā nolūkā, vai arī ka tā noved pie tādas zemes izmantošanas vai sadrumstalotības, kas riskē būt nesaderīga ar ilgstošu zemju izmantošanu lauksaimniecībā.
- 93 Šajā ziņā, piemēram, ir iespējams, kā norādījis ģenerāladvokāts secinājumu 114. punktā, pieprasīt no *ususfructus* lietojuma tiesību īpašnieka, lai viņš turpinātu zemi izmantot lauksaimniecībai, vajadzības gadījumā to nodrošinot pats, un efektīvi to apsaimniekotu atbilstoši nosacījumiem, kas spēj nodrošināt šīs zemes ilgtspēju. Turklāt no Ungārijas valdības sniegtajiem paskaidrojumiem, šķiet, izriet, ka šāda prasība ir noteikta gadījumam, kad tiek iegādātas lauksaimniecības zemes pilnas īpašumtiesības vai tā tiek nomāta uz ilgu laiku. Ņemot vērā Tiesas rīcībā esošos lietas materiālus, nešķiet, ka šādu risinājumu nebija iespējams izvēlēties attiecībā uz *ususfructus* lietojuma tiesību iegādi.
- 94 Ņemot vērā iepriekš minēto, šķiet, ka pamatlietā aplūkojamais tiesiskais regulējums nav nedz atbilstošs, lai garantētu vispārējo interešu mērķu saskaņotu sasniegšanu saistībā ar apgalvoto lauksaimniecības zemju apsaimniekošanu, nedz ietver vien nepieciešamos pasākumus šādu mērķu sasniegšanai, jo tajā ietilpstošie kapitāla brīvas aprites ierobežojumi ar šiem mērķiem nevar tikt attaisnoti.

– Par tāda attaisnojuma esamību, kas ir saistīts ar valsts tiesiskā regulējuma valūtas maiņas kontroles jomā pārkāpumu

- 95 LESD 65. panta 1. punkta b) apakšpunktā ir noteikts, ka LESD 63. pants neskar dalībvalstu tiesības veikt visus vajadzīgos pasākumus, lai novērstu attiecīgās valsts normatīvo aktu pārkāpumus, noteikt procedūras, kā pārvaldes vai statistikas informācijas vajadzībām deklarēt kapitāla apriti, vai arī veikt pasākumus, kas pamatoti ar sabiedriskās kārtības vai sabiedriskās drošības interesēm. Saskaņā ar LESD 65. panta 3. punktu šādi pasākumi un procedūras tomēr nedrīkst radīt iespēju patvaļīgi diskriminēt vai slēpti ierobežot kapitāla un maksājumu brīvu apriti, kā tas noteikts LESD 63. pantā.
- 96 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka LESD 65. panta 1. punkta b) apakšpunkts, kas ir atkāpe no kapitāla brīvas aprites pamatprincipa, ir jāinterpretē šauri (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2006. gada 14. septembris, *Centro di Musicologia Walter Stauffer*, C-386/04, EU:C:2006:568, 31. punkts).
- 97 Šajā gadījumā Ungārijas valdība apgalvo, ka, tā kā pamatlietā minēto *ususfructus* lietojuma tiesību iegāde ir notikusi pirms 2002. gada 1. janvāra un tā kā valsts tiesiskā regulējuma valūtas maiņas kontroles jomā izpratnē tās bija nerezidentu veiktas iegādes, saskaņā ar šo tiesisko regulējumu uz tām attiecās prasība par iestādes, kas ir atbildīga par valūtas maiņu, proti, Ungārijas Valsts bankas, izsniegtu

atļauju. Taču no šīs iestādes sniegtās norādes izriet, ka tai vispār nav lūgts izsniegt atļauju lauksaimniecības zemes *ususfructus* lietojuma tiesību iegādei. Ungārijas valdība uzskata, ka no tā izriet, ka pamatlietā šīs *ususfructus* lietojuma tiesību iegādes nav spēkā.

- 98 Ir jāatgādina, ka LESD 267. pantā paredzētajā procedūrā, kuras pamatā ir skaidra funkciju sadale starp valsts tiesām un Tiesu, jebkurš fakts vērtējums ir valsts tiesas kompetencē (spriedums, 2008. gada 8. maijs, *Danske Svineproducenter*, C-491/06, EU:C:2008:263, 23. punkts un tajā minētā judikatūra). Tāpat tikai valsts tiesas var interpretēt valsts tiesību aktus (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2013. gada 15. janvāris, *Križan* u.c., C-416/10, EU:C:2013:8, 58. punkts un tajā minētā judikatūra). Visbeidzot tikai valsts tiesa nosaka Tiesai uzdodamo jautājumu priekšmetu (spriedums, 2009. gada 1. oktobris, *Gaz de France – Berliner Investissement*, C-247/08, EU:C:2009:600, 19. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 99 Taču ir jānorāda, ka šajā gadījumā lēmumi par prejudiciālu jautājumu uzdošanu neietver nekādas norādes par īpašiem faktiskajiem apstākļiem, kādos notika pamatlietā aplūkojamās *ususfructus* lietojuma tiesību iegādes, tajos nav arī pieminēti nekādi iespējamie pārkāpumi, kuri atbilstoši valsts tiesībām būtu bijuši pieļauti.
- 100 Turklāt no šajos lēmumos noteiktā izriet, ka pamatlietas ir nevis par šo sākotnējo iegāžu likumību, bet gan par *ususfructus* lietojuma tiesību izbeigšanu pamatlietā atbilstoši vispārpiemērojamam valsts tiesiskajam regulējumam, ar kuru ir nolemts izbeigt visas *ususfructus* lietojuma tiesības, kuras nepieder zemes īpašnieka tuviem radniekiem, neatkarīgi no konkrētiem apstākļiem, kādos šīs iegādes varēja būt notikušas.
- 101 Tātad, lai atbildētu uz iesniedzējtiesas uzdotajiem jautājumiem, ir jāpārbauda vienīgi, vai pamatlietā aplūkojamo tiesisko regulējumu var vai nevar attaisnot ar vēlmi sodīt par Ungārijas tiesību aktu valūtas maiņas kontroles jomā pārkāpumiem.
- 102 Šajā ziņā ir jānorāda, pirmkārt, ka, ņemot vērā Tiesas rīcībā esošos lietas materiālus, nešķiet, ka tiesiskais regulējums valūtas maiņas kontroles jomā faktiski būtu izraisījis, ka nerezidentu veiktām *ususfructus* lietojuma tiesību iegādēm tiek piemērotas valūtas maiņas atļaujas, pretējā gadījumā šo iegādi atzīstot par spēkā neesošu, ne arī ka pamatlietā pieņemtā tiesiskā regulējuma pamatā būtu bijusi vēlme sodīt par šāda tiesiskā regulējuma pārkāpumiem.
- 103 Runājot par pirmo no šiem abiem aspektiem, no Ungārijas valdības apsvērumiem turklāt izriet, ka nekādas šāda veida atļaujas vispār nav pieprasītas, lai iegādātos lauksaimniecības zemes *ususfructus* lietojuma tiesības, un ka, neraugoties uz šo apstākli, daudzās nerezidentu iegādātās *ususfructus* lietojuma tiesības ir ierakstītas zemesgrāmatās.
- 104 Runājot par otro aspektu, ir jāatgādina, ka pamatlietā aplūkotajā tiesiskajā regulējumā ir paredzēta sistemātiska tādu lauksaimniecības zemju *ususfructus* lietojuma tiesību izbeigšana, kas pieder personām, kuras nevar pierādīt tuvas radniecības saiknes ar attiecīgās zemes īpašnieku. Taču, kā norādījis ģenerālvokāts secinājumu 94. punktā, šis radniecības kritērijs nekādi nav saistīts ar tiesisko regulējumu valūtas maiņas kontroles jomā. Turklāt šī kritērija dēļ *ususfructus* lietojuma tiesības tiek izbeigtas ne tikai nerezidentiem, bet arī rezidentiem, par ko pati Ungārijas valdība savos rakstveida apsvērumos apstiprina, ka no 100 000 šo *ususfructus* lietojuma tiesību īpašniekiem, kurus skāris šīs tiesību izbeigšanas pasākums, apmēram 95 000 bija Ungārijas valstspiederīgie.
- 105 Otrkārt, kā arī pieņemot, ka pamatlietā aplūkojamā tiesiskā regulējuma pieņemšanas pamatā daļēji bija vēlme sodīt par tiesību normu valūtas maiņas kontroles jomā pārkāpumiem, un tas vajadzības gadījumā ir jāpārbauda iesniedzējtiesai, joprojām ir jāpārlicinās, vai šajā tiesiskajā regulējumā paredzētais *ususfructus* lietojuma tiesību izbeigšanas pasākums ir samērīgs ar šo mērķi.

106 Šajā ziņā, kā norādījis arī ģenerālvokāts savu secinājumu 95. un 98. punktā, ir acīmredzami, ka, lai *ab initio* sodītu par iespējamiem tiesību aktu valūtas maiņas kontroles jomā pārkāpumiem, varēja tikt noteikti citi pasākumi, kuru sekas nebūtu tik aizskarošas kā attiecīgo reālo tiesību izbeigšana, kā, piemēram, administratīvi sodi (pēc analogijas skat. spriedumu, 2005. gada 1. decembris, *Burtscher*, C-213/04, EU:C:2005:731, 60. punkts).

107 Ņemot vērā visu iepriekš minēto, nešķiet, ka tāds valsts tiesiskais regulējums kā pamatlietā, pieņemot, ka tā pamatā faktiski ir vēlme sodīt vai labot tiesību aktu valūtas maiņas kontroles jomā pārkāpumus, varētu tikt uzskatīts par ar šo mērķi samērīgu pasākumu, nedz arī par attaisnotu šim nolūkam atbilstoši LESD 65. panta 1. punkta b) apakšpunktam.

– *Par tāda attaisnojuma esamību, kas ir saistīts ar sabiedriskās kārtības aizsardzības ietvaros īstenojamo cīņu pret valsts tiesību aktu apiešanas praksi*

108 Tādējādi, kā tika atgādināts šī sprieduma 95. punktā, LESD 65. panta 1. punkta b) apakšpunktā tostarp ir noteikts, ka LESD 63. pants neskar dalībvalstu tiesības veikt visus pasākumus, kas pamatoti ar sabiedriskās kārtības vai sabiedriskās drošības interesēm.

109 Vispirms ir jānorāda, ka pēc 1991. un 1994. gadā veiktajiem likumdošanas grozījumiem, kuru mērķis bija aizliegt fiziskām personām bez Ungārijas pilsonības un juridiskajām personām iegādāties īpašumā lauksaimniecības zemi, – kā ir precizēts šī sprieduma 6. un 7. punktā un kā izriet no iesniedzējtiesas paskaidrojumiem par valsts tiesībām – šīs personas savukārt varēja brīvi iegādāties šo zemju *ususfructus* lietojuma tiesības. Šajos pašos paskaidrojumos ir norādīts, ka 1994. gada Likums par lauksaimniecības zemi tika grozīts tikai no 2002. gada 1. janvāra, lai izslēgtu arī iespēju slēgt līgumu par šādu lauksaimniecības zemju *ususfructus* lietojuma tiesībām par labu šīm fiziskajām un juridiskajām personām.

110 Tādējādi, kā turklāt skaidri izriet no Ungārijas valdības sniegtajām norādēm, kuras ir atkārtotas šī sprieduma 16. un 30. punktā, nav strīda par to, ka pamatlietā aplūkotās *ususfructus* lietojuma tiesības tika iegūtas pirms 2002. gada 1. janvāra, proti, laikā, kad šādu *ususfructus* lietojuma tiesību iegāde nebija aizliegta ar spēkā esošajiem valsts tiesību aktiem. Tāpat nav strīda par to, ka minētās *ususfructus* lietojuma tiesības kompetentās valsts iestādes reģistrēja zemesgrāmatā.

111 Tomēr Ungārijas valdība apgalvo, ka tādas iegādes, kādas bija *ususfructus* lietojuma tiesību iegādes pamatlietās, tika veiktas pretlikumīgi, lai apietu likumā noteikto aizliegumu fiziskajām personām bez Ungārijas pilsonības un juridiskajām personām iegādāties īpašumā lauksaimniecības zemi.

112 Ungārijas valdība uzskata, ka saglabāt šāda veida situācijas spēkā būtu pretēji sabiedriskajai kārtībai un valstij tās esot jālabo. Šajā sakarā Ungārijas likumdevējs ir izmantojis klasiskāku risinājumu, proti, pēc tiesas veiktas pārbaudes katrā gadījumā konstatēt, ka konkrētie līgumi nav spēkā, tad *ex lege* nolemt labot trūkumus iepriekš pieņemtajā normā vai pat labot atbilstošas normas neesamību. Šim risinājumam priekšroka tika dota it īpaši budžeta apsvērumu un tiesvedības līdzekļu ekonomijas dēļ, ņemot vērā gan lielo lietu skaitu, kurās potenciāli jāveic šāda pārbaude, gan nepieciešamību grozīt tiesību aktus saistībā ar lauksaimniecības zemju iegādi pirms 2014. gada 1. maija, datuma, kurā bija jābeidzas no 2003. gada Pievienošanās akta izrietošajam pārejas režīmam.

113 Šajā saistībā tomēr ir jānorāda, ka, ņemot vērā šī sprieduma 98. punktā atgādināto judikatūru un šī paša sprieduma 99. un 100. punktā norādītos apsvērumus, Tiesai, lai atbildētu uz iesniedzējtiesas uzdotajiem jautājumiem, nav jāpārbauda īpašie apstākļi, kādos pamatlietā notikusi *ususfructus* lietojuma tiesību iegāde. Šim nolūkam ir tikai jāpārbauda, vai tiesiskais regulējums pamatlietā ir vai nav attaisnojams ar vēlmi cīnīties pret praksi, kuras mērķis ir apiet valsts likumu, un līdz ar to, kā arī apgalvo Ungārijas valdība, – ar sabiedriskās kārtības iemesliem LESD 65. panta izpratnē.

- 114 Runājot par cīņu pret praksi, kuras mērķis ir apiet valsts likumu, Tiesa jau ir piekritusi, ka valsts pasākums, kas ierobežo pamatbrīvību, var būt attaisnots, ja tas specifiski attiecas uz cīņu pret pilnīgi fiktīviem mehānismiem, kuru mērķis ir izvairīties no attiecīgās dalībvalsts tiesību aktu piemērošanas (spriedums, 2014. gada 1. aprīlis, *Felixstowe Dock and Railway Company* u.c., C-80/12, EU:C:2014:200, 31. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 115 Tomēr pastāvīgā judikatūra ir arī tāda, ka šāds attaisnojums ir pieņemams tikai tad, ja tas īpaši attiecas uz pilnīgi fiktīviem mehānismiem ar šādu mērķi (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2006. gada 12. septembris, *Cadbury Schweppes* un *Cadbury Schweppes Overseas*, C-196/04, EU:C:2006:544, 51. un 55. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra, un 2007. gada 13. marts, *Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation*, C-524/04, EU:C:2007:161, 72. un 74. punkts).
- 116 Tas tostarp izslēdz vispārēju prezumpciju par ļaunprātīgu rīcību, kas būtu pietiekama, lai attaisnotu brīvas kapitāla aprites ierobežojumu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2009. gada 19. novembris, Komisija/Itālija, C-540/07, EU:C:2009:717, 58. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 117 Lai atbilstu samērīguma principam, pasākumam, kura mērķis ir cīnīties pret pilnībā fiktīviem mehānismiem, būtu, tieši pretēji, jāļauj valsts tiesai izvērtēt katru gadījumu atsevišķi, ņemot vērā katras lietas konkrētos apstākļus un pamatojoties uz objektīviem apstākļiem, lai ņemtu vērā attiecīgo personu ļaunprātīgu vai krāpniecisku rīcību (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2009. gada 17. septembris, *Glaxo Wellcome*, C-182/08, EU:C:2009:559, 99. punkts).
- 118 Šķiet, ka tāds tiesiskais regulējums kā pamatlietā neatbilst nevienai no prasībām, kuras ir atgādinātas šī sprieduma 115.–117. punktā.
- 119 Pirmkārt, lai gan šķiet, ka no *Alkotmánybíróság* (Konstitucionālā tiesa) 2015. gada 21. jūlija sprieduma Nr. 25 izvilkumiem, kas ir atkārtoti šī sprieduma 25. punktā, izriet, ka pamatlietā aplūkojamais tiesiskais regulējums vismaz daļēji ir paredzēts, lai novērstu tādas lauksaimniecības zemju iegādes prakses tiesiskās sekas, saskaņā ar kuru *ususfructus* lietojuma tiesības tiktu piemērotas slikti, šie paši izvilkumi parāda arī to, ka šī novēršana ir tikusi uzskatīta par nepieciešamu, lai pilnībā sasniegtu valsts stratēģisko mērķi, kāds ir izvirzīts ar jauno ieviesto juridisko normu, proti, ka lauksaimniecības zemēm jābūt tikai tās apsaimniekojošo fizisko personu īpašumā.
- 120 Šādos apstākļos nevar uzskatīt, ka šādam tiesiskajam regulējumam ir īpašs mērķis cīnīties pret rīcību, kuras rezultātā tiek izveidoti fiktīvi mehānismi, lai izvairītos no valsts tiesību aktu par lauksaimniecības zemes iegādi piemērošanas. Šajā saistībā turklāt vēl ir jāatgādina, ka šis tiesiskais regulējums vispār ir paredzēts, lai *ex lege* izbeigtu visas fiziskām vai juridiskām personām piederošas *ususfructus* lietojuma tiesības, ja tās nevar pierādīt tuvas radniecības saiknes ar lauksaimniecības zemes īpašnieku, nekādi nesaistot šo tiesību izbeigšanu ar iemesliem, kuri likuši ieinteresētajām personām tās iegādāties (pēc analogijas skat. spriedumu, 2002. gada 12. decembris, *Lankhorst-Hohorst*, C-324/00, EU:C:2002:749, 37. punkts).
- 121 Otrkārt, kā arī pieņemot, ka varētu tikt uzskatīts, ka pamatlietā aplūkojamais tiesiskais regulējums tika pieņemts ar konkrētu mērķi cīnīties pret fiktīviem mehānismiem, no tikai tāda apstākļa vien, ka lauksaimniecības zemes *ususfructus* lietojuma tiesību īpašnieks ir juridiska vai fiziska persona, kurai nav tuvu radniecības saikņu ar šīs zemes īpašnieku, nevar tikt pamatoti secināts, ka šāda persona ļaunprātīgi rīkojusies šo *ususfructus* lietojuma tiesību iegādes brīdī. Tādējādi, kā ir atgādināts šī sprieduma 116. punktā, vispārējā prezumpcija par ļaunprātīgu praksi nevar tikt pieņemta.
- 122 Varēja tikt paredzēti citi pasākumi – ja vien tajos tiek ievērotas citas no Savienības tiesībām izrietošās prasības –, kas būtu mazāk kaitējoši kapitāla brīvai aprītei, tādi kā sodi vai konkrētas prasības par spēkā neesamību valsts tiesā, lai cīnītos pret iespējamiem konstatētajiem piemērojamo valsts tiesību aktu apiešanas gadījumiem.

- 123 Šajā sakarā Ungārijas valdības argumentācija, kas tiek balstīta uz budžeta un tiesvedības līdzekļu ekonomijas apsvērumiem, nav apstiprināma. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru tikai ekonomiska rakstura iemesli nevar veidot primārus vispārējo interešu apsvērumus, ar kuriem varētu būt attaisnots Līgumā garantētās pamatbrīvības ierobežojums (spriedums, 2005. gada 17. marts, *Kranemann*, C-109/04, EU:C:2005:187, 34. punkts un tajā minētā judikatūra). Tas pats attiecas uz pilnībā administratīva rakstura apsvērumiem (šajā nozīmē skat. spriedumu, 1999. gada 23. novembris, *Arblade* u.c., C-369/96 un C-376/96, EU:C:1999:575, 37. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 124 Iepriekš minētie apsvērumi ir pietiekami, lai izslēgtu, ka kapitāla brīvas aprites ierobežojums, kuru rada tāds tiesiskais regulējums kā pamatlietā, varētu tikt attaisnots ar vēlmi cīnīties pret pilnībā fiktīviem mehānismiem, kuru mērķis ir izvairīties no valsts tiesību aktu lauksaimniecības zemes iegādes jomā piemērošanas.
- 125 Visbeidzot, kas attiecas uz LESD 65. pantu, pietiek norādīt, ka, pat pieņemot, ka dalībvalstij ir jācīnās pret fiktīviem mehānismiem, kuru mērķis ir apiet lauksaimniecības zemes iegādes aizliegumu, kas varētu tikt ietverts jēdzienā par ar sabiedrisko kārtību saistītiem apsvērumiem šī panta izpratnē, no šī sprieduma 115.–124. punkta katrā ziņā izriet, ka, tā kā pamatlietā aplūkojamais tiesiskais regulējums neatbilst no samērīguma principa izrietošajām prasībām, tas atbilstoši šim pantam nav attaisnojams.
- 126 Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, ir jākonstatē, ka, pat pieņemot, ka faktiski tiesiskā regulējuma pamatā ir bijusi vēlme cīnīties pret ļaunprātīgu praksi, ar ko ir gribēts izvairīties no valsts tiesību aktu lauksaimniecības zemes iegādes jomā piemērošanas, tāds tiesiskais regulējums kā pamatlietā aplūkotais nav uzskatāms par ar šo mērķi samērīgu pasākumu.

– Par Hartas 17. un 47. pantu

- 127 Kā izriet no šī sprieduma 81.–126. punktā izklāstītajiem apsvērumiem, tāds tiesiskais regulējums kā pamatlietā, kurš ierobežo brīvu kapitāla apriti, nav attaisnojams saskaņā ar samērīguma principu nedz ar primāriem vispārējo interešu apsvērumiem, kuri ir pieņemti judikatūrā, nedz ar LESD 65. panta pamatojumu, un līdz ar to ar to tiek pārkāpts LESD 63. pants.
- 128 Šādos apstākļos, lai varētu atrisināt pamatlietu, nav jāpārbauda šis valsts tiesiskais regulējums no Hartas 17. un 47. panta viedokļa.
- 129 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz uzdotajiem jautājumiem ir jāatbild, ka LESD 63. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kāds ir pamatlietā, saskaņā ar kuru iepriekš iegūtas lauksaimniecības zemju *ususfructus* lietojuma tiesības, kuru īpašnieki nav tuvi šo zemju īpašnieka radinieki, izbeidzas *ex lege* un līdz ar to tiek svītrotas no zemesgrāmatas.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 130 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēti pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (virspalāta) nospiež:

LESD 63. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kāds ir pamatlietā, saskaņā ar kuru iepriekš iegūtas lauksaimniecības zemju *ususfructus* lietojuma tiesības, kuru īpašnieki nav tuvi šo zemju īpašnieka radinieki, izbeidzas *ex lege* un līdz ar to tiek svītrotas no zemesgrāmatas.

[Paraksti]